
	Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Znojmo, s.r.o.	List číslo: 1 / 8	
	Druh dokumentu: INSTRUKCE	Vydání: 1	
	Identifikační označení: QI 75-01-11	Výtisk číslo: 1	

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

QI 75-01-11

Tato instrukce je majetkem SOU a SOŠ SČMSD, Znojmo, s.r.o. a její poskytování jiným osobám než k tomu určen je možné pouze se souhlasem ředitele školy.

Zpracovala:	Mgr. Lucie Pláňková	Datum – Podpis:	28. 8. 2011
Schválil:	Mgr. Libor Hanzal	Datum – Podpis:	28. 8. 2011

Nahrazuje:	-
Platnost od:	1. 9. 2011
Účinnost od:	31. 8. 2011

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Znojmo, s.r.o.	List číslo: 2 / 8
Instrukce QI 75-01-11 Program proti šikanování	Vydání: 1

1 ÚVOD

Program proti šikanování je součástí Minimálního preventivního programu naší školy.

2 CÍLE PROGRAMU

V naší škole se snažíme vytvořit žákům příjemné a bezpečné prostředí. Cílem programu je:

- předcházet vzniku konfliktních situací mezi žáky a v případě výskytu eliminování a minimalizace šikany
- vytvářet pozitivní vztahy mezi žáky a pedagogy
- být tolerantní a solidární
- schovat se slušně
- spolupracovat a pomáhat si při řešení problémů
- uvědomit si důsledky svého jednání
- nabízet žákům rozmanité volnočasové aktivity
- zapojovat se do aktivního života školy

3 ZÁKLADNÍ POJMY

Šikana je:

- jakékoliv chování, jehož záměrem je opakovaně ubližovat, ohrožovat nebo zastrašovat jiného člověka, případně skupinu lidí
- zahrnuje jak fyzický útok v podobě bití, poškozování věcí druhé osobě, tak i útok slovní v podobě vydírání, nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování
- většina případů šikany mezi dětmi se odehrává ve škole, na cestě do školy nebo ze školy, případně v okolí bydliště
- nebezpečí šikany spočívá především v závažnosti, dlouhodobém působení a s tím souvisejících následcích v oblasti duševního a fyzického zdraví

Kyberšikana je:

- úmyslné, opakující se a nepřátelské chování, jehož cílem je ublížit oběti za použití informačních a telekomunikačních technologií
- zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky, nahrávání ponižující situace na mobilní telefon a její rozesílání přes MMS či internet apod.

Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti. Šikanování v jakékoliv formě nesmí být pracovníky školy akceptováno.

Šikana a kyberšikana - srovnání:

- často spolu souvisí - jedna může přerůst v druhou, přesto má kyberšikana má svá specifická rizika
- před kyberšikanou není úniku - před šikanou tváří v tvář může oběť najít alespoň někde útočiště - doma, kde na ni agresori nemohou, kyberšikana je však ohrožuje i zde
- opakované zraňování - i jeden jediný útok se ve virtuálním prostředí stává opakovaným, trvalým (stačí např. když agresor natočí oběť v ponižující situaci a video umístí do virtuálního prostoru - oběť se na ně může dívat opakovaně a znovu a znovu ji ponižuje)

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Znojmo, s.r.o.	List číslo: 3 / 8
Instrukce QI 75-01-11 Program proti šikanování	Vydání: 1

- šíře publika - to, co v reálném světě vidí jen několik lidí je v tom virtuálním přístupné neomezenému publiku. O to více může zraňovat.

Šikana není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor

V souvislosti se vznikem katastrofické události – ozbrojený útok na Ukrajině je možné, že se ve škole mohou objevit rizikové projevy v chování žáků, které by mohli mít negativní dopad na jednotlivce nebo kolektiv. U žáků školy se může projevit:

- a) zvýšená agresivita v důsledku nárůstu strachu a nejistoty
- b) výbušnost, útoky a slovní nebo fyzické útoky na okolí (spolužáky i pedagogy)
- c) snaha uniknout
- d) neschopnost adaptace na nové podmínky

V souvislosti se situací, která vznikla 24. 2. 2022 budeme důsledně monitorovat chování žáků, které by mohlo vést až k šikaně či kyberšikaně, a to jak u žáků naší školy, tak u žáků z minoritních multikulturních skupin. V případě vzniku těchto projevů, budeme postupovat dle stanovených pravidel.

4 PREVENCE ŠIKANOVÁNÍ

Prevence vzniku šikany ve škole je hlavním cílem boje proti šikaně. Mezi preventivní postupy v naší škole patří:

- začlenění problematiky do vzdělávacích osnov/učebních plánů jednotlivých předmětů a plánů třídních učitelů
- integrace postihů za šikanování a jiné projevy násilí (Sankční řád)
- organizace vzdělávacích besed a přednášek s touto tematikou pro žáky
- vzdělávání pedagogických pracovníků v této oblasti
- úzká spolupráce pedagogů a rodičů (třídní schůzky, dny otevřených dveří, individuální pohovory...),
- spolupráce se specializovanými institucemi (PPP, OSPOD, Policie ČR...)
- dohled pedagogů v prostorách školy, ve kterých by mohlo k šikaně docházet
- v rámci třídnických hodin realizovat depistážní dotazník proti šikanování

Prevence v třídnických hodinách

Třídní učitel odpovídá za vytvoření zdravého klimatu třídy. Žáci by měli znát a umět pracovat v komunitním kruhu, při skupinové práci, vyjadřovat se slušně a otevřeně při zpětné vazbě atd. Třídní učitel zná své žáky. Komunikuje s nimi i mimo vyučování, zajímá se o jejich potřeby a zájmy. Zná jejich rodinnou situaci. Je v kontaktu i s rodiči.

Pedagog je povinen:

- podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi dětmi
- jednat s dětmi jako s partnery
- udržovat ovzduší důvěry mezi dětmi a pedagogy
- v kritických situacích dát jasně najevo, že špatné chování nelze tolerovat
- nebýt lhostejný k projevům agresivity
- informovat děti i rodiče, na koho se obrátit při problémech- třídní učitel, školní psycholog, výchovný poradce, schránka důvěry, vedení školy, linka důvěry

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Znojmo, s.r.o.	List číslo: 4 / 8
Instrukce QI 75-01-11 Program proti šikanování	Vydání: 1

- poučit žáky o bezpečném chování v on-line prostředí

5 POSTUP PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANY

Při řešení šikany můžete udělat některé závažné chyby. Rozhodně se vyvarujte:

- konfrontace oběti a agresora
- bagatelizace problému
- rychlých řešení
- řešení případu před třídou
- prozrazení informačních zdrojů
- neinformování rodičů
- řešení bez pomoci dalších pedagogů

Průběh šetření šikany

- okamžitě informovat ředitele školy, zástupce ředitele školy, metodika prevence nebo výchovného poradce
- zahájení vyšetřování šikany (zejména školní metodik prevence nebo výchovný poradce ve spolupráci s ředitelem školy nebo jeho zástupci)
- vždy informovat rodiče o podezření, průběhu vyšetřování a výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže
- potrestání agresorů
- v případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů (zajistí školní psycholog, výchovný poradce)

Průběh šetření kyberšikany:

- zachovat klid
- zajistit co nejvíce důkazů
- přesvědčit oběť, aby ukončila s pachatelem komunikaci, případně blokovat obsahy a další sdělení
- identifikovat pachatele
- informovat zákonné zástupce oběti
- neváhat požádat o pomoc odborníky – specialisty
- požadovat informaci o vyřešení situace

Postup ředitele školy

- přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, rodič, žák)
- rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami nebo zda potřebuje pomoc zvenku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a Policií ČR
- zajistí informování dotčených rodičů o vyšetřování šikany nebo sám informuje o výsledcích vyšetřování šikany
- oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, ohrožující bezpečí a zdraví žáka
- pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Znojmo, s.r.o.	List číslo: 5 / 8
Instrukce QI 75-01-11 Program proti šikanování	Vydání: 1

- projedná v pedagogické radě potrestání agresorů

6 ŠIKANA ZAMĚŘENÁ NA UČITELE, PREVENCE A ŘEŠENÍ

Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statutem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statutem a formální autoritou.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele:

Z pohledu školy:

1. Ve škole panuje dobré sociální klima, připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde.
2. Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.
3. Škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno.

Z pozice pedagoga:

4. Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu.
5. Pedagog posiluje zapojení žáků/studentů do výuky, dává jim na výběr, činí úkoly a výuku pro žáky/studenty zajímavými, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků; jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout apod.
6. Pedagog očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.
7. Žádný učitel nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost. Všimá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje. Všimá si prosociálního a kooperativního chování žáků a oceňuje je; podporuje kooperaci mezi žáky a prostředím, kde se každý žák/student cítí přijatý
8. Vyučující problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele:

1. Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám. Proto je zapotřebí, aby tuto skutečnost škola neočekávala a nevyžadovala. Naopak je zapotřebí, aby podporovala své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.
2. Škola má připravený krizový plán pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky.

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Znojmo, s.r.o.	List číslo: 6 / 8
Instrukce QI 75-01-11 Program proti šikanování	Vydání: 1

3. Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkostí, zvýšená citlivost, nechut' k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.
4. Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.
5. Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).
6. Stejně jako u šikany mezi žáky i zde je potřeba, aby po takové situaci škola revidovala mechanismy a postupy (krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.

7 DOPORUČENÁ LITERATURA Z OBLASTI ŠKOLNÍHO ŠIKANOVÁNÍ

Kolář, M.: Skrytý svět šikanování ve školách, Portál, Praha 1997, 2000
 Říčan, P.: Agresivita a šikana mezi dětmi, Portál, Praha 1995
 Parry, J., Carington, G.: Čelíme šikanování - sborník metod. Metodický materiál IPPP, Praha 1995
 Fontana, D.: Psychologie ve školní praxi, Portál, Praha 1997
 Kolář, M.: Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách, Portál, Praha 2001
 Časopisy: Kolář, M.: Omyly kolem šikanování, Moderní vyučování, č. 9/1997
 Fojtíková, Z.: Cesta k nápravě, Rodina a škola č. 6-7/2000
 Fojtíková, Z.: Nebezpečná epidemie. Cyklus o šikaně s dr. Kolářem. Rodina a škola č. 3,4,5, 6-7,8-9,10,11,12/2000

8 ZÁVĚR

V rámci prevence výskytu nežádoucích projevů chování máme vypracovaný i Krizový plán školy, kde je jedna z kapitol věnována i postupu při eliminování či minimalizování šikany.

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Znojmo, s.r.o.	List číslo: 8 / 8
Instrukce QI 75-01-11 Program proti šikanování	Vydání: 1

QF 42-02-02